
Nenad Grgurica, mag. comm. et. oec.
Carinska uprava Republike Hrvatske
Zrinsko-frankopanska 60
21000 Split
nenad.grgurica@gmail.com

UDK: 321.011(497.5)
656.1(497.562)
338(497.562)
336.24.07(497.562) Ličko Petrovo Selo
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 2. studenoga 2025.
Prihvaćeno: 15. prosinca 2025.

OSTVARIVANJE POLITIČKO-PROMETNIH CILJEVA VRO OLUJA I OTVARANJE GRANIČNE CARINSKE ISPOSTAVE U LIČKOM PETROVU SELU

Nakon proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske granice između bivših republika SFRJ postale su međudržavne granice. Zbog okruženja Domovinskog rata od 1991. na većem dijelu granice između RH i BiH onemogućen je cestovni promet, što je prouzročilo prekid gospodarskih aktivnosti. U radu će se prikazati političko, prometno i gospodarsko okruženje na okupiranim područjima Like uz granicu s BiH (1991. – 1995.), te ostvarivanja političko-prometnih ciljeva VRO Oluja deblokadom Bihaća i početak rada hrvatske carinske ispostave u Ličkom Petrovu Selu.

Ključne riječi: Uprava carina RSK, Carinska uprava RH, Carinska ispostava Ličko Petrovo Selo, Carinska ispostava Izačić, granični prijelaz

1. Uvod

Na području između Like i Sjeverozapadne Bosne zbog okupirane državne granice nije bilo moguće otvaranje ustrojstvenih jedinica Carinske uprave RH. Na graničnom prijelazu Ličko Petrovo Selo otvorena je carinska ispostava Uprave carina RSK te su promet i trgovina nastavljeni bez nadzora službenih hrvatskih graničnih vlasti sve do VRO Oluja, kad je ostvaren carinski suverenitet RH.

2. Carinska služba RH u Domovinskom ratu

Na temelju odluke Vlade RH 7. listopada 1991. postojeći cestovni, željeznički, zračni, pomorski i riječni međunarodni granični prijelazi preuzeti su od SFRJ, dok

su otvoreni novi prijelazi prema Sloveniji te kontrolne točke s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom.¹

Kako bi se organizirao novi carinski sustav, ustrojeno je 47 carinskih ispostava i 43 carinska referata sa svrhom kontroliranja novonastalih granica.² Za razliku od otvorenih carinskih ispostava Slavonski Šamac³, Slavonski Brod, Županja⁴, Kamensko⁵, Vinjani Donji, Vinjani Gornji, Aržano⁶, Metković⁷, Klek i Zaton Doli⁸, zbog dijela okupirane granice prema BiH na području Like, Korduna, Banovine i dijela Dalmacije carinske ispostave nisu otvorene.⁹

3. Carinski sustav na području RSK

Osnivanje carinskog sustava u RSK, zajedno s ostalim institucijama, bio je integralni dio ustrojavanja civilne vlasti na okupiranom području Republike Hrvatske¹⁰ s ciljem otvaranja graničnih prijelaza i na njima carinske ispostave prije dolaska UNPROFOR-a.¹¹ RSK je donijela Uredbu o uspostavi 38 cestovnih, željezničkih i zračnih graničnih prijelaza. Granični prijelazi u blizini Ličkog Petrovog Sela prema Hrvatskoj bili su Plaški i Medak, prema BiH Maljevac, a na granici s Republikom Srpskom Donji Lapac.¹² Na ustrojenim graničnim prijelazima RSK prema slobodnom dijelu RH Savezna uprava carina tijekom 1992. postavljala je carinike iz republika koje su ostale u SFRJ.¹³

---

¹ HR-VRH, Odluka o graničnim prijelazima u Republici Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske, KLASA: 300-01/91-01/5, URBROJ: 5030115-91-2, Zagreb, 7. listopada 1991.

² BIREK, „Dvadeset godina od otvaranja Carinske ispostave Hrvatska Kostajnica 26. kolovoza 2002.“, 18, 19.

³ PIPLOVIĆ, Živjeti u Slavonskom Brodu 1990. – 1993., 325.

⁴ Ž., „Tri nova granična prijelaza“, 4.

⁵ MAGANJIĆ, „Međudržavna kontrola na Kamenskom“, 21.

⁶ P., „Tri nova granična prijelaza“, 4.

⁷ J., „Na granici“, 4.

⁸ PAVLOVIĆ, „Granice“, 5.

⁹ GRGURICA, „Carinski sustav na širem području Općine Rakovica“, 27, 28.

¹⁰ GRGURICA, „Carinski sustav na širem području Općine Rakovica“, 28.

¹¹ *Zapisnik sa referisanja komandanata Operativnih zona komandantu TO RS Krajina koji je održan u Kninu 18. 03. 1992. god. s početkom u 10.00 časova*, Srpska Autonomna Oblast Krajina, Štab Teritorijalne odbrane, Br. 216/92, 23. 03. 1992. god. Knin, knjiga 22, „Agresija JNA i srpskih postrojbi (Kordun 1991. – 1992.)“, 422.

¹² „Uredba o određivanju graničnih prijelaza i kontroli prelaženja državne granice“.

¹³ „Karna Dragan i Krstić sa svojim četnicima 11 03 1995“.

Carinska služba RSK ustrojena je 1992. od tri carinarnice koje su se nalazile u Vukovaru, Dvoru na Uni i Kninu¹⁴, a 1994. došlo je do promjene na način da je osnovana četvrta carinarnica u Belom Manastiru.¹⁵ U sklopu carinarnica bilo je deset carinskih ispostava s 277 carinskih službenika. Carinski referat Ličko Petrovo Selo, zajedno s carinskim referatima Plaški, Medak i Donji Lapac bio je ustrojstvena jedinica Carinske ispostave Aerodrom Udbina u Carinarnici Knin. Najbliži granični carinski referat na sjeveru bio je Maljevac iz Carinske ispostave Tušilović pri Carinarnici Dvor na Uni, a na jugu Carinski referat Strmica u sklopu Carinarnice Knin.¹⁶ Južno od Ličkog Petrovog Sela iz RSK prema RS nalazio se granični prijelaz s carinskom službom u selu Nebljusi (Užljebić) kod Donjeg Lapca.¹⁷

Tijekom Domovinskog rata na graničnom prijelazu Ličko Petrovo Selo prolazili su pripadnici i vozila UNPROFOR-a, Europske zajednice, Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji, Međunarodnog crvenog križa i novinari. U organizaciji Međunarodnog crvenog križa uz kontrolnu točku UNPROFOR-a u Ličkom Petrovom Selu odvijali su se susreti razdvojenih obitelji¹⁸, ali i razmjene zarobljenika.¹⁹

4. Carinski sustav na bihaćkom području

Nakon raspada jugoslavenskog carinskog sustava²⁰ u Bosni i Hercegovini carinski sustav ustrojili su R BiH²¹, RS²², HZHB²³ i APZB²⁴ pa se stoga na okupiranom području Like prekogranični promet RSK odvijao s RS i R BiH.

U kolovozu 1992. donesena je odluka o obilježavanju državne granice i tabli za granične prijelaze R BiH na području Bihaća prema RH.²⁵ Republika BiH u prosincu 1992. na bihaćkom području prema RH na području Like odredila je cestovne

¹⁴ HR- DAVU-ASCV, Fond 427, Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova u Upravi carina Republike Srpske Krajine, Republika Srpska Krajina, Uprava carina, Knin, juli 1992. godine.

¹⁵ „Odluka o osnivanju Carinarnice Beli Manastir“.

¹⁶ HR-DAVU-ASCV, Fond 427, Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova u Upravi carina Republike Srpske Krajine, Republika Srpska Krajina, Uprava carina, Knin, juli 1992. godine.

¹⁷ HR-HMDCDR, kut. br. 5, Izvještaj o radu pripadnika SUP-a Okučani u razdoblju 10. 6. – 8. 7. 1994. g.

¹⁸ HR-HMDCDR, kut. br. 10, Kontrola prometa preko državne granice (Prvo polugodište 1993.).

¹⁹ „Razmjena u Ličkom Petrovom Selu 11 03 1995“.

²⁰ „Rešenje o početku rada carinskih ispostava i referata“.

²¹ „Uredba sa zakonskom snagom o carinskoj službi Republike Bosne i Hercegovine“.

²² „Rješenje o osnivanju carina Srpske Republike BiH“.

²³ „Odluka o graničnim prijelazima prema Republici Hrvatskoj“.

²⁴ „Odluka o osnivanju Carinarnice Velika Kladuša“.

²⁵ „Naređenje za formiranje graničnih jedinica i obilježavanje državne granice R BiH na teritoriji regije Bihać“.

granične prijelaze Užljebić, Izačić i Velika Kladuša i aerodrom Bihać.²⁶ Republika Srpska u uredbi o graničnim prijelazima iz lipnja 1992. nije prema području Like proglasila granične prijelaze²⁷, ali se poslije iz RS prema RSK otvorio granični prijelaz s carinskom službom u selu Nebljusi (Užljebić) kod Donjeg Lapca.²⁸

Na carinski sustav na području Bihaća imao je utjecaj u siječnju 1994. potpisan sporazum o prekidu neprijateljstava između Ministarstva obrane i policije APZB i 5. korpusa Armije BiH kojim je određena linija razgraničenja, kontrolni punktovi na prometnicama, te kretanja osoba, prijevoznih sredstava i roba.²⁹ Na temelju sporazuma omogućen je prolaz stanovništvu na policijskom punktu u Pećingradu, na kojem 5. korpus kontrolira ulazak na područje APZB, što je omogućilo trgovačke aktivnosti između dvije sukobljene strane.³⁰

U ratnom okruženju živjeli su i Hrvati u okolici Bihaća³¹, a također i prognani Hrvati iz Slunja, Cetingrada i Rakovice koji su tijekom studenog 1991. pobjegli od ratnih stradanja preko granice u BiH.³²

Na području Bihaća prodavali su se proizvodi iz Srbije, Republike Srpske, Republike Srpske Krajine i Crne Gore.³³ Nezakoniti uvoz i izvoz roba između RSK i BiH s prostora pod nadzorom RS i s prostora pod nadzorom Bošnjaka prouzročio je fiskalne štete RH.³⁴

5. Uloga UNPROFOR-a na graničnoj crti RH

Za provedbu misije UNPROFOR-a ustrojeno je 46 kontrolnih punktova koji su se nalazili na privremeno okupiranim međunarodnim hrvatskim granicama prema BiH i SRJ³⁵ te na liniji razdvajanja. Prve međunarodne postrojbe u UNPA zone

---

²⁶ „Uredba sa zakonskom snagom o određivanju graničnih prijelaza Republike Bosne i Hercegovine“.

²⁷ „Uredba o graničnom prelazima i kontroli prelaska granice Srpske Republike BiH“.

²⁸ HR-HMDCDR, kut. br. 5, Izvještaj o radu pripadnika SUP-a Okučani u razdoblju 10. 6. – 8. 7. 1994. g.

²⁹ „Sporazum o prekidu dejstava i neprijateljstava“, 2.

³⁰ „Pune trgovine i niže cijene u slobodnom dijelu Zapadne Bosne“, *Zapadna Bosna*, god. 2, br. 9, Zagreb, 4. 2.1994. str. 11.

³¹ PRŠA, „Župa Zavalje nedaleko od Bihaća“, 49.

³² „Vraćaju se izbjegli Hrvati iz Velike Kladuše“, 2.

³³ „Western Bosnia Changes Hands“.

³⁴ PRALJAK, *Procjena ratnih šteta u Hrvatskoj nastalih djelovanjem na području ili s područja BIH: izravni i neizravni troškovi za razdoblje 1991. – 2015.*, 13.

³⁵ „Predmet br. IT-03-67-AR72.1, Replika tužilaštva na podnesak Vojislava Šešelja kojim se osporava žalba tužilaštva“.

počele su dolaziti tijekom travnja 1992.³⁶, istovremeno kad i na međunarodno priznatu granici RH.³⁷

Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN br. 743. 8. siječnja 1992. UNPROFOR je dobio mandat za kontroliranje hrvatske državne granice i uspostavu carine i policije.³⁸ U cilju zaustavljanja logističke podrške iz pravca SRJ prema RSK, donesena je Rezolucija br. 769. 7. kolovoza 1992., kojom je uspostavljena UNPROFOR-ova granična kontrola na međunarodnim prijelazima³⁹, pa je na temelju te rezolucije UNPROFOR dobio carinske ovlasti.⁴⁰ Nakon nastavka ratnih aktivnosti vojnih postrojbi RSK i RS Ujedinjeni narodi donijeli su Rezoluciju br. 820 17. travnja 1993., kojom su zabranjeni uvoz, izvoz i tranzit roba u SRJ, UNPA područja u RH i područja BiH pod kontrolom RS.⁴¹

Uvoz, tranzit i izvoz roba u UNPA područja RH mogao se obaviti samo uz pribavljeno mišljenje Hrvatske gospodarske komore, Ureda za UNPROFOR i Promatračke misije Europske zajednice (PMEZ) Vlade RH te konačno odobrenje ministra gospodarstva.⁴² Prijevoz roba preko okupiranih hrvatskih granica bez odobrenja navedenih institucija predstavljao je kršenje rezolucija UN-a.⁴³

Pripadnici UN-a trebali su kontrolnim točkama obavljati nadzor ulaza putnika, prijevoznih sredstava i tereta.⁴⁴ Situacija na terenu upućuje na neuspjeh provedbe mandata nadzora hrvatskih granica u UNPA područja⁴⁵, pa je takav pristup omogućio promet i trgovinu sa SRJ i RS, tranzit roba u druga područja RSK preko SRJ i RS⁴⁶, ali također i s BiH⁴⁷ i APZB.⁴⁸

³⁶ „Zatvoriću granicu prema Bosni!“, 4.

³⁷ D., „Stigli »plavi šljemovi«, 4.

³⁸ GAJDEK, *Sisačka bojišnica 1991. – 1995.*, 355., 356.

³⁹ MEDIMOREC, „Politički i diplomatski naponi RH i MZ da se postigne mirna reintegracija okupiranih područja“, 34.

⁴⁰ MIŠKULIN, *Imas puška, imas pistol? O mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda u zapadnoj Slavoniji*, 217.

⁴¹ MARKOTIĆ, „Sankcije Ujedinjenih naroda protiv tzv. SRJ“, 13.

⁴² „Uredba o provođenju odredbe točke 12. Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 820 (1993)“.

⁴³ GRGURICA, „Kršenje međunarodnih konvencija i rezolucija UN preko carinske crte na okupiranom području RH za vrijeme Domovinskog rata“, 296, 297.

⁴⁴ PEK, *Blokada UNPROFOR-a: Najveća pobjeda prognanika, II. Izdanje*, 8.

⁴⁵ MIŠKULIN, „An avoidable failure: peacekeeping in Croatia“, 49.

⁴⁶ *Obavijest Uprave carina SRJ svim carinarnicama o načinu prolaska roba namijenjenih RSK preko jugoslavenskog teritorija, Savezna uprava carina 01/5 broj D-6903, 6. 09. 1994., Beograd, knjiga 14, „Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj – prosinac 1994.)“*, 127, 128.

⁴⁷ „Operacija ‘Pauk’ 1994. godine“.

⁴⁸ *Upit Odsjeka za granične poslove SUP-a Vojnić kojim se od MUP-a RSK traži očitovanje o postupanju prema konvoju motornih vozila iz AP Zapadna Bosna, koji je zbog odbijanja hrvatskih vlasti da*

Mandat UNPROFOR-a pokazao je neučinkovitost upravo u nadzoru ulaza i izlaza iz UNPA područja⁴⁹, iako je UNPROFOR postavio kontrolne punktove zbog nadzora granica RH prema Srbiji i BiH. Uloga međunarodnih vojnih snaga bila isključivo promatranje i evidentiranje prekograničnog prometa.⁵⁰ U suprotnosti s odlukama međunarodne zajednice, na graničnim prijelazima granične službe RSK pregledavala su se UNPROFOR-ova vozila.⁵¹ Takvi događaji završavali su samo prigovorima zapovjedništva međunarodnih snaga MUP-u u Kninu.⁵²

Na trgovini na području Bihaća zarađivali su i pripadnici UNPROFOR-a koji su svojim vozilima mogli dopremiti razne vrste roba potrebnih stanovništvu u okruženju.⁵³ Zbog početka sukoba između HVO-a i Armije BiH tijekom siječnja 1993. prekinut je zračni most, pa se oružje krijumčarilo u transportima UN-a.⁵⁴

6. Uvoz i izvoz roba između RSK i bihaćkog područja

Granični prijelaz Ličko Petrovo Selo bio je najkraći put na ruti iz Cazinske krajine prema slobodnom dijelu RH u Otočcu gdje je RSK uspostavila prijelaz Podum.⁵⁵ Drugi prijelaz RSK koji je uspostavljen iz smjera LPS prema slobodnom dijelu RH bio je u mjestu Vojnovac.⁵⁶ Gospodarska situacija bila je teška zbog ograničenog uvoza i izvoza RSK uzrokovanog blokadama i sankcijama u kojima se nalazila SRJ.⁵⁷

---

mu dopuste ulazak na prostor pod njihovim nadzorom ostao blokirano nedaleko "granice" na Turnju, RSK – MUP, SUP Vojnić, Odsjek za granične poslove, broj: 08-03/1-1-16-12/12000/94, Vojnić, 21. 7. 1994., knjiga 14, "Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj – prosinac 1994.)", 63.

⁴⁹ NIKOLIĆ, *Krajina 1991. – 1995.*, 24. 25.

⁵⁰ „Croatia/Bosnia: UN peace keepers of Kenyan battalion set up Check Point for weapons on Krajina Serb held border between Croatia and Bosnia“.

⁵¹ *Zapisnik sastanka Potkomisije za narušavanje primirja kojemu su prisustvovali predstavnici UNPROFOR-a, EZ-a, hrvatske i srpske strane, Republika Srpska Krajina Ministarstvo odbrane Broj 248-1/92. 1992., septembar 11., Knin, knjiga 5, "Dokumenti vojne provenijencije Republike Srpske Krajine (srpanj – prosinac 1992.)", 279, 280.*

⁵² *Izvešće zapovjednika graničnog prijelaza Musapstan SUP-u Knin o odnosu UNPROFOR-a prema njihovim djelatnicima i kontroli prelaska linije razdvajanja, Republika Srpska Krajina Ministarstvo unutrašnjih poslova, Knin, Sekretarijat za unutrašnje poslove, Granični prelaz Musapstan, Musapstan, 1. 9. 1992. godine, Knin, knjiga 6, "Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1993.)", 167.*

⁵³ BARIŠIĆ, „UNPROFOR je ratovao na strani 5. Korpusa“, 18.

⁵⁴ BARIĆ, „Bihaćko-cazinska krajina u političkim i vojnim planovima Hrvatske i Srbije 1992.-1995.“, 433.

⁵⁵ HR-HMDCDR, kut. Br. 10, Kontrola prometa preko državne granice (Prvo polugodište 1993.).

⁵⁶ VUKOVIĆ, „Saborsko u Domovinskom ratu“, 76.

⁵⁷ HR-HPM, Poziv za 5. sjednicu Skupštine opštine Slunj za 10. 02. 1995., Republika Srpska

Iz izvješća UNPROFOR-a smještenog na granici RH vidljivo je da se odvijala trgovina RSK i Cazinske krajine.⁵⁸

Od 1. srpnja 1993. RSK je donijela Uredbu za reguliranje trgovine s područjem Cazinske krajine prema kojoj je Maljevac određen za granični prijelaz. Carinska ispostava Topusko određena je za evidentiranje prolaza roba⁵⁹, a donesena je odluka o vrsti, količini i vrijednosti robe koja se može izvoziti u Cazinsku krajinu.⁶⁰

Za stanovništvo sjeverozapadne Bosne odvojeno se slala humanitarna pomoć za područje pod nadzorom APZB i područje koje je bilo pod nadzorom ABiH.⁶¹ Često bi se događalo da konvoji UNHCR-a za bihački džep na graničnom prijelazu u Maljevcu budu zaustavljeni od graničnih službi RSK i APZB koje bi zabranile daljnji transport određenih vrsta robe.⁶²

Ratno okruženje prouzročilo je i negativne aktivnosti. Stoga su zastupnici u Skupštini BiH s područja sjeverozapadne Bosne kontinuirano tražili utvrđivanje svih relevantnih podataka o količinama upućene humanitarne pomoći s obzirom na sumnje da su članovi veleposlanstva BiH u Zagrebu kroz dokumentaciju prikazivali više stotina tona poslana robe koja nikad nije stigla na odredište.⁶³ Bilo je osoba koje su svjedočile kako su vojni zapovjednici 5. korpusa Ramiz Drekočić i Atif Dudaković surađivali s civilnim i vojnim vlastima RSK. Tako su tijekom najsmrtonosnijih napada VRS na Bihać sudjelovali u prodaji nafte iz robnih rezervi iz Bihaća u RSK, a iz suprotnog smjera oružja, cigareta i hrane nakon što su se milijuni njemačkih maraka prebacivali na područje RSK.⁶⁴

Zapovjednik Atif Dudaković izjavio je kako se u ratnom okruženju roba nabavljala od saveznika, ali i od neprijatelja, a šef logistike 5. korpusa Bećir Sirovina, koji je odlazio po robu u RSK i RS potvrdio je kako su u tu svrhu otvoreni punktovi za trgovinu i krijumčarenje. O količinama i iznosima razmjene roba s RSK i RS upoznati su bili i predsjednik predsjedništva RBiH Alija Izetbegović i predsjednik Vlade Haris Silajdžić.⁶⁵

Krajina, Skupština opštine Slunj, Broj: 01-44/1-95, Slunj 03. 02. 1995.

⁵⁸ „Izveštaj o situaciji u oblasti civilnih poslova“.

⁵⁹ HR-DAŠI, kut. br. 4/I Uredba o trgovini sa Cazinskom krajinom

⁶⁰ HR-DAKA, Spisak proizvoda koji se mogu izvoziti iz RSK u Cazinsku regiju sa pripadajućom tarifom za naplatu taksa po JM (prema harmoniziranoj carinskoj tarifi).

⁶¹ „UNHCR dopremio hranu u Veliku Kladušu i Bihać“.

⁶² „Konvoj UNHCR-a stigao u Cazin s polovičnom pošiljkom“.

⁶³ „Iz Ambasade BiH u Zagrebu“, 21.

⁶⁴ BIŠČEVIĆ, „Kad Drekočić i Dudaković vode ljubav“, 14, 15.

⁶⁵ „Operacija „Pauk“ 1994. godine“.

7. Statistički pokazatelji prekograničnog prometa na temelju arhivskog gradiva RSK

Području sjeverozapadne Bosne koje je bilo u okruženju između RSK i RS kontinuirano je dolazila pomoć zračnim mostom s aerodroma Pleso i Lučko u Zagrebu i Pule prema aerodromu Čoralići kraj Cazina. Na temelju dokumentacije Hrvatskog ratnog zrakoplovstva vidljivo je kako je od 15. studenog do 31. prosinca 1992. u 79 letova dostavljeno 39,5 t vojne opreme, u suprotnom smjeru prebačen 171 putnik i 56 ranjenika. Iz Zagreba humanitarnu pomoć kopnenim putem kroz područje RSK dostavljao je UN, a opskrbu bihaćko-cazinske krajine obavljala je i RSK prodajom goriva, hrane i oružja.⁶⁶

RSK je preko svih prohodnih prometnih pravaca trgovala s područjem po nadzorom 5. korpusa ABiH.⁶⁷ Pojedincima u RSK trgovina s Bošnjacima donosila je bogatstvo.⁶⁸ Iznosi su bili od 800.000,00 njemačkih maraka⁶⁹, pa do 2.237.000,00 DEM.⁷⁰ U krijumčarenju oružja, nafte, brašna, ugljena i ostale robe koja je procijenjena na približno nekoliko milijardi maraka do ljeta 1995. sudjelovali su SDB (Služba državne bezbednosti) iz Beograda i paravojne formacije „Tigrovi“, „Škorpioni“ i „Pantere“.⁷¹

Na područje pod kontrolom RSK u RH tjedno se prevozilo oko 330 tona humanitarne pomoći, a za područje Bihaća i Velike Kladuše u BiH oko 1100 tona.⁷² Kroz granični prijelaz Ličko Petrovo Selo u prvoj polovici 1993. ušlo je 269 vozila i 462 putnika, a izašlo 270 vozila i 467 putnika.⁷³ Iz navedenih brojeva razvidno je kako podatci međusobno nisu usklađeni, odnosno da su brojke RSK znatno manje od brojki UN-a, što upućuje na moguće manipulacije evidencijama roba i osnovanu sumnju na nezakonite aktivnosti.

---

⁶⁶ BARIĆ, „Bihaćko-cazinska krajina u političkim i vojnim planovima Hrvatske i Srbije 1992.-1995.“, 432.

⁶⁷ GULIĆ, „Kordun u ratu 1991-1995.“, 655.

⁶⁸ GULIĆ, „Kordun u ratu 1991-1995.“, 649.

⁶⁹ F. Švarm, J. Dulović, „Dokumenti o Jedinici za specijalne operacije (2): Od Arkana do Gumara“, <http://www.vreme.co.rs/cms/view.php?id=336725&print=yes>. (31.XII.2016.)

⁷⁰ *Informacija – realizacija zadataka iz OA „Mač-1“, Komanda GŠ SVK, SP, br: 33-226, 26.07.1995.*, „Krajina kroz dokumente“, 198.

⁷¹ „Kratka istorija paravojnih jedinica u jugoslovenskim ratovima 1991-1995 – Grabljive zveri i otrovne bube“.

⁷² HR-HMDCDR, Izvještaj: pregled vozila i lica na GP Turanj i KT Tušilović za razdoblje od 30. 8. – 5. 9. 1993. g.

⁷³ HR-HMDCDR, kut. br. 10, Kontrola prometa preko državne granice (Prvo polugodište 1993.).

U spisu predmeta, uz presudu Fikreta Abdića, Županijskog suda u Karlovcu K-6/01-152 od 31. srpnja 2002. nalazi se dokument u kojem francuski bataljun UNPROFOR-a potvrđuje da je od listopada 1992. do ožujka 1993. Agrokomerc uvezo ukupno robe u količini od 5.111 t na bihaćkom području, a da se za 7.389 t ne zna tko je uvoznik. Također se u izvješću UNPROFOR-a navodi nelogičnost velikog uvoza poljoprivrednih proizvoda kojih ima dovoljno u okolici Bihaća, poput graha i krastavaca.⁷⁴

8. Političko, vojno i gospodarsko okruženje prije VRO Oluja

U carinskom sustavu prve promjene uslijedile su početkom 1993. Carinski i policijski službenici RSK tijekom akcije Maslenica 22. siječnja 1993. napustili su granične prijelaze u zaleđu Zadra i na aerodromu u Zemunik.⁷⁵ Na području nadležnosti SUP Knin do pokretanja akcije Maslenica, bili su otvoreni granični prijelaz Žitnić, Peruča, Musapstan, Rovanjaska, Kakma i Strmica, od kojih je ostao samo granični prijelaz Strmica.⁷⁶ Kad se uzme u obzir vojno, političko i gospodarsko okruženje, može se zaključiti kako je akcija Maslenica označila početak kraja paracarinskog sustava RSK.⁷⁷

Tijekom operacije *Bljesak* 1. svibnja 1995. oslobođena su mjesta na kojima su se nalazile carinske ispostave RSK Stara Gradiška⁷⁸ i Jasenovac.⁷⁹ Tijekom lipnja 1995. ravnatelj Carinske uprave Josip Knezić otvorio je Carinsku ispostavu Nova Gradiška kao ustrojstvenu jedinicu Carinarnice Osijek s ciljem obnove gospodarstva zapadne Slavonije.⁸⁰

⁷⁴ HR-ŽSK, Informacija o ulozi Agrokomerc d.d. u logistici stanovništvu i oružanim snagama Okruga Bihać, *Presuda Županijskog suda u Karlovcu K-6/01-152 od 31. srpnja 2002.*

⁷⁵ *Službena zabilješka granične policije SUP-a Knin o akciji Hrvatske vojske na Musapstan, Crno i Zračnu luku Zemunik, Republika Srpska Krajina Ministarstvo Unutrašnjih Poslova Knin Granični prelaz Musapstan, Musapstan, 24. 1. 1993. god., knjiga 8, "Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1993.)"*, 52.

⁷⁶ *Iz izvješća o radu SUP-a Knin u 1993. godini, Republika Srpska Krajina, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Sekretarijat za unutrašnje poslove Knin, Godišnji izvještaj, januar 1994. godine Operativno-preventivna djelatnost, suzbijanje kriminaliteta, javni red i mir, pogranični poslovi, kretanje i boravak stranaca, regulacija i kontrola saobraćaja na cestama, zakonitost u radu i primjena sredstava prinude i stručno usavršavanje, knjiga 12, "Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1994.)"*, 30.

⁷⁷ GRGURICA, „Uloge kontrolnih točaka UNPROFOR-a i uspostavljenih carinskih ispostava RSK prema slobodnom području RH“, 43.

⁷⁸ HUDOLIN, „U Novoj Gradiški carinska ispostava“, 5.

⁷⁹ „Bljesak – vojno-redarstvena operacija RH“.

⁸⁰ ZORKO, „U Novoj Gradiški carinska ispostava“, 6.

Okončanjem ratnih aktivnosti Hrvata i Bošnjaka i ostvarivanjem vojno-političke suradnje u BiH istovremeno je uspostavljen carinski sustav Federacije BiH⁸¹ te su ustrojene carinarnice⁸² s carinskim ispostavama.⁸³

Najvažniji granični prijelaz RSK za uvoz i izvoz roba s kninskog područja bio je Strmica.⁸⁴ U operaciji Ljeto 95 dana 28. srpnja 1995. HV i HVO prekinuli su prometnicu Knin – Banja Luka kod Grahova i oslobodili granični prijelaz Strmica, nakon čega su jedine veze RSK sa Srbijom bile preko graničnih prijelaza u Dvoru i Kostajnici⁸⁵ i Užljebiću.⁸⁶

Iako je cilj Ministarstva obrane RSK bio, u sklopu popunjavanja vojnih postrojbi, osloboditi državne službenike poput carinika od mobilizacije⁸⁷, zbog mobiliziranih carinskih službenika pred Oluju zatvorene su carinske ispostave u Tušiloviću i Glini.⁸⁸

Nelegalna prekogranična trgovina RSK s područjem pod kontrolom 5. korpusa ABiH tijekom 1995. nastavljena je i nakon Bljeska.⁸⁹ U izvješću Odjeljenja bezbjednosti Glavnom štabu SVK od 1. kolovoza 1995. izvješćuje se kako su opet vojnici RSK započeli krijumčarenje raznih vrsta robe s pripadnicima 5. korpusa ABiH.⁹⁰

---

⁸¹ „Zakon o carinskoj službi Federacije Bosne i Hercegovine“.

⁸² „Odluka o osnivanju carinarnica“.

⁸³ „Rješenje o osnivanju carinskih ispostava i referata“.

⁸⁴ *Izješće granične policije s prijelaza Strmica o radu od proglašenja ratnog stanja 22. siječnja 1993., prolasku dobrovoljaca, provođenju mjera zabrane izlaska iz RSK te izvozu roba iz RSK, Republika Srpska Krajina, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Knin, Sekretarijat za unutrašnje poslove Granični Prijelaz Strmica, Knin, 06. 02. 1993. godine, knjiga 8, “Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1993.)“*, 97.

⁸⁵ *Obavijest Uprave javne bezbjednosti MUP-a RSK svim SUP-ovima u RSK o preusmjeravanju prometnih putova zbog prekida komunikacija Beograd – Knin kod Grahova u BiH, 3. kolovoz 1995., Knin, knjiga 18, “Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (svibanj – kolovoz 1995.)“*, 344.

⁸⁶ HR-HMDCDR, kut. Br. 10, Kontrola prometa preko državne granice (Prvo polugodište 1993.).

⁸⁷ *Izješće Sektora za vojna i civilna pitanja MO RSK ministru obrane RSK o provedenoj mobilizaciji, ratnoj popuni, regrutaciji i mirnodopskoj popuni jedinica SVK, te aktivnostima Civilne zaštite i Službe osmatranja i obavještanja RSK, 28. srpanj 1995., Knin, knjiga 17, “Tijek operacija “Bljesak” i “Oluja”“*, 284.

⁸⁸ *Izješće Ministarstva obrane RSK Vladi RSK o učincima opće mobilizacije u studenom 1994. te posljedicama na funkcioniranje RSK, 7. veljača 1995., Knin, knjiga 15, “Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – travanj 1995.)“*, 140.

⁸⁹ *Informacija Komande 2. pb 7. Korpusa SVK podređenim postrojbama o zapovijedi 15. Korpusa za sprječavanje šverca s pripadnicima 5. Korpusa A BiH te, s tim u vezi, za upućivanje ubičenih vojnih obveznika u 7. Korpus SVK koji će ih rasporediti na Dinari, 17. lipanj 1995., Gornje Vrhovine, knjiga 17, “Tijek operacija ‘Bljesak’ i ‘Oluja’“*, 175.

⁹⁰ *Izješće Odeljenja bezbjednosti GŠ SVK Upravi bezbjednosti General štaba VJ o glasinama o*

Nakon dva dana, u novom izvješću upozorava se na mogućnost da će se nezakonita trgovina ponovno odvijati bez ikakve kontrole.⁹¹ Trgovina RSK s područjem pod kontrolom ABiH trajala je sve do akcije Oluja.⁹²

9. VRO Oluja i otvaranje carinske ispostave Ličko Petrovo Selo

Kako bi se stvorio hrvatski carinski sustav na graničnom prijelazu Ličko Petrovo Selo preduvjet je bilo uspjeh VRO Oluje. Proboj smjerom Plaški – Slunj – Tržačka Raštela kao dio temeljnih ciljeva VRO Oluje, osim oslobađanja dijelova Dalmacije, Like, Korduna i Banovine, omogućio je oslobađanje graničnog područje oko Ličkog Petrova Sela i deblokadu Bihaća.⁹³

Carinske ispostave Uprave carina RSK na području Like u Plaškom i Medaku ustrojene s ciljem odvajanja okupiranih dijelova RH od slobodnog teritorija, zahva-ljujući vojno-redarstvenoj operaciji hrvatske vojske i policije prestale su s radom.⁹⁴ Ratne aktivnosti na nekadašnjem UNPA području⁹⁵ na granici između RH i BiH kraj rijeke Korane u Kordunskom Ljeskovcu okončane su 6. kolovoza 1995. spaja-njem snaga hrvatske vojske i policije s 5. korpusom ABiH⁹⁶ i oslobađanjem Ličkog Petrova Sela.⁹⁷

Tijekom VRO Oluja, uz Ličko Petrovo Selo oslobođeni su i obližnji granični prijelazi Užljebić, Donji Vaganac, Lička Kaldrma i Maljevac⁹⁸, na kojima su poslije

predstojećem hrvatskom napadu na RSK, interesu UNCRO-a za aktivnosti snaga SVK, djelovanju zrakoplovstva SVK po ciljevima na Dinari i na području Bosanskog Grahova, šverca s muslimanima u Cazinskoj krajini, podjelama u političkom vrhu RSK i u SVK, što negativno utječe na vojsku i na cjelokupnom području u RSK, prije svega na iseljavanju stanovništva, 1. kolovoza 1995., knjiga 17, "Tijek operacija 'Bljesak' i 'Oluja'", 311.

⁹¹ *Izvješće Odeljenja bezbednosti GŠ SVK Upravi bezbednosti General štaba VJ o aktivnostima jedinica na Dinari, nepostojanju suradnje na terenu snaga SVK i VRS, optužbama Glavnog štaba VRS da je SVK kriva za pad Bosanskog Grahova i Glamoča te traženja od SVK da njezino zrakoplovstvo bombardira Split u znak odmazde za hrvatsko granatiranje Drvara, plasiranje dezinformacija o predstojećem hrvatskom napadu na RSK i porastu nediscipline u jedinicama SVK nakon proglašenja ratnog stanja, 3. kolovoza 1995., knjiga 17, "Tijek operacija 'Bljesak' i 'Oluja'", 328.*

⁹² GULIĆ, „Kordun u ratu 1991-1995.“, 659, 660.

⁹³ KARAČIĆ, „Abeceda operacije Oluja 95“, 24.

⁹⁴ GRGURICA, „Uspostava cjelovitosti carinskog sustava tijekom Domovinskog rata“, 7, 8.

⁹⁵ KRUHEK, *Rakovica srce od Hrvata: povijest općine Rakovice*, 281.

⁹⁶ „Skriveno blago‘ MUP-a otkriva Muzej policije na Policijskoj akademiji“.

⁹⁷ *Dokumenti "RSK" - "Bljesak" i "Oluja": Tijek operacija "Bljesak" i "Oluja", knjiga 17, "Tijek operacija 'Bljesak' i 'Oluja'", 446.*

⁹⁸ MARIJAN, „Oluja – bitka svih bitaka“, 15.

otvorene hrvatske carinske ispostave.⁹⁹ Za oslobađanje graničnih prijelaza u Oluji ginuli su hrvatski vojnici kao što je bilo kod Ličkog Petrova Sela.¹⁰⁰

Prva vozila koja su prošla kroz Ličko Petrovo Selo prema Bihaću bila su vozila sanitetske postrojbe „Mrvinci“ koja su još tijekom Oluje uspostavila komunikaciju s bolnicom u Bihaću i uspijevala na dnevnoj razini izvlačiti 30 do 40 pacijenata.¹⁰¹

Početak rada Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo 11. kolovoza 1995., kao prvootvorene nakon VRO Oluja, označio je početak procesa otvaranja carinskih ispostava na granici prema BiH. Do početka rada hrvatske carine u Ličkom Petrovu Selu za prolaz kroz carinsku ispostavu u Izačiću na BiH strani granice bile su potrebne dozvole za putnike i vozila, nakon čega se počela obavljati samo redovna carinska kontrola.¹⁰²

Kad su carinici iz Zadra stigli na Ličko Petrovo Selo otvoriti prvu carinsku ispostavu nakon Oluje, više nije bilo nikakve infrastrukture na graničnom prijelazu koja je uništena zbog vojnih djelovanja.¹⁰³ Odmah nakon VRO Oluje postavljene su kamp-kućice, a carinici su obavljali svoje poslove dok se još svakodnevno granatiralo u BiH. S obzirom na to da nije bilo nikakvih uvjeta, carinici su tijekom kolovoza 1995. spavali u zgradi osnovne škole u selu, a hrana i voda donosila se vojnicima, policajcima i carinicima iz Korenice. Izgled pravog graničnog prijelaza dobio se izgradnjom nadstrešnice 1996.¹⁰⁴

Pročelnik Carinarnice Zadar Branko Ganzulić 1. rujna 1995. službeno je otvorio prostorije Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo, a carinski službenici, kad nisu bili na dužnosti, imali su smještaj i prehranu u kući u selu. Promet od 100 vozila na dan u oba smjera već je krajem kolovoza narastao na 2000 vozila dnevno, a vikendom i do 4000 vozila.¹⁰⁵

Tijekom Domovinskog rata i okupacije Carinska ispostava Ličko Petrovo Selo nije bila evidentirana u popisu ustrojstvenih jedinica Carinske uprave RH.¹⁰⁶ Nakon što je otvorena, carinska ispostava bila je u okviru Carinarnice Zadar¹⁰⁷, a nakon iz-

---

⁹⁹ GRGURICA, „Dvadeset godina od otvaranja Carinske ispostave Hrvatska Kostajnica 26. kolovoza 2002.“, 61.

¹⁰⁰ „Dva gelera odnijela živote dvojici Tigrova“.

¹⁰¹ „Oluja: Nepoznati junaci“.

¹⁰² M., „Otvorena cesta za Bihać“, 3.

¹⁰³ Zabilješke sa Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo 1995., Šime Ramić, 7. 3. 2019.

¹⁰⁴ Zabilješke sa Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo 1995., Damir Tomičić, 20. 8. 2024.

¹⁰⁵ „Otvorena carinska ispostava u Ličkom Petrovu Selu“.

¹⁰⁶ „Pravilnik o podnošenju isprava u carinskom postupku“.

¹⁰⁷ „Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija“.

mjene ustroja pri Carinarnici Otočac¹⁰⁸. U sklopu carinske ispostave Ličko Petrovo Selo funkcionirali su carinski odjelci Ličko Dugo Polje, Lička Kaldurma i Užljebić.¹⁰⁹

Deblokadom prometnica prema sjeverozapadnoj Bosni omogućen je rad prvih graničnih prijelaza pod kontrolom Bošnjaka na međunarodnoj granici BiH,¹¹⁰ čime je kroz carinske ispostave Užljebić, Izačić i Velika Kladuša, uz već prije ustrojene carinske ispostave HZHB, prema RH omogućen legalan međunarodni prijevoz roba za BiH.¹¹¹ Iz arhivskog gradiva Odjela granične policije MUP-a RH, nakon oslobođenja ruta kroz granični prijelaz Ličko Petrovo Selo postala je jedan od najprometnijih za dostavu humanitarne pomoći u BiH.¹¹²

10. Zaključak

Carinska uprava Republike Hrvatske zbog okupiranog područja dijelova teritorija i granice nije mogla otvoriti graničnu carinsku ispostavu u Ličkom Petrovu Selu. U razdoblju od 1991. do 1995. na području Like uspostavljen je paracarinski sustav RSK koji je trgovao s područjem Bosne i Hercegovine pod nadzorom 5. korpusa ABiH i Republikom Srpskom.

Teritorijalna cjelovitost i carinski suverenitet Republike Hrvatske ostvareni su nakon što su vojne i policijske postrojbe u operaciji Oluja oslobodile područje u Lici uz međunarodno priznatu granicu RH, što je omogućilo otvaranje Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo na prometnici prema Bihaću u kolovozu 1995.

Bibliografija

1. Arhivski izvori

HR-DAKA: Hrvatska, Državni arhiv u Karlovcu, Spisak proizvoda koji se mogu izvoziti iz RSK u Cazinsku regiju sa pripadajućom tarifom za naplatu taksa po JM (prema harmoniziranoj carinskoj tarifi).

HR-DAŠI: Hrvatska, Državni arhiv u Šibeniku, Kutija 4/I, Republika Srpska Krajina, Vlada, Uredba o trgovini sa Cazinskom krajinom.

¹⁰⁸ „Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija“.

¹⁰⁹ „Pravilnik o uporabi obrazaca pri provedbi Carinskog zakona“.

¹¹⁰ „Odluka o otvaranju graničnih prijelaza Užljebić, Velika Kladuša i Izačić“.

¹¹¹ PRLIĆ, *Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne, knjiga 2*, 55, 56.

¹¹² PENAVA, *Davor - humano središte svijeta: progon Hrvata i Muslimana s banjalučkog područja 1995.*, 206.

HR-DAVU-ASCV: Hrvatska, Državni arhiv u Vukovaru, Arhivski sabirni centar u Vinkovcima, Fond 427, Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova u Upravi carina Republike Srpske Krajine”, Republika Srpska Krajina, Uprava carina, Knin, juli 1992. godine, Carinska uprava Osijek – Carinske ispostave: Vukovar, Tovarnik, Ilok 1993 – 1998.

HR-HMDCDR: Hrvatska, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata Kutija 10, SUP Korenica, Sekretarijat unutrašnjih poslova Korenica, Odsjek za pogranične poslove, Kontrola prometa preko državne granice (Prvo polugodište 1993.)

HR-HMDCDR: Hrvatska, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Izvještaj: pregled vozila i lica na GP Turanj i KT Tušilović za razdoblje 30.08. – 05.09.1993. g., Stanica javne bezbednosti Krnjak – Tušilović, Tušilović, 06. 09. 1993. g., SJB Tušilović.

HR-HMDCDR: Hrvatska, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Kutija 5, SJB Donji Lapac, Odelenje Milicije SUP-a Okučani, 08. 07. 1994. g., Izvještaj o radu pripadnika SUP-a Okučani u periodu 10. 06. – 08. 07.1994. g., SUP Korenica, SJB Donji Lapac, Kutija 5.

HR-HPM: Hrvatska, Hrvatski povijesni muzej, Poziv za 5. sjednicu Skupštine opštine Slunj za 10. 02. 1995., Republika Srpska Krajina, Skupština opštine Slunj, Broj: 01-44/1-95, Slunj 03. 02. 1995.

HR-VRH: Hrvatska, Vlada Republike Hrvatske, KLASA: 300-01/91-01/5, UR-BROJ: 5030115-91-2, Zagreb, 7. listopada 1991.

HR-ŽSK: Hrvatska, Županijski sud u Karlovcu, Presuda Županijskog suda u Karlovcu K-6/01-152 od 31. srpnja 2002.

2. Objavljeni arhivski izvori

BARUNČIĆ PLETIKOSIĆ, Julija; MIJIĆ, Petar, ur. *Dokumenti “RSK” - “Bljesak” i “Oluja”: Tijek operacija “Bljesak” i “Oluja”, knjiga 17*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Slavonski Brod 2012.

BRIGOVIĆ, Ivan; ŠTEFANČIĆ, Domagoj, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. - 1995. knjiga 22. Agresija JNA i srpskih postrojbi (Kordun 1991. - 1992.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2020.

HOLJEVAC TUKOVIĆ, Ana; RUŽIĆ, Slaven, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. knjiga 14. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj – prosinac 1994.)*, Hrvatski memorijalno-dokumenta-

cijski centar Domovinskog rata, Zagreb; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2009.

KRIŽE GRAČANIN, Željka; RADOŠ, Ivan, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. - 1995. knjiga 12. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1994.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Slavonski Brod 2012.

KRIŽE GRAČANIN, Željka; RADOŠ, Ivan, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. - 1995. knjiga 15. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (svibanj – kolovoz 1995.)*, knjiga 18, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2015.

PANDŽA ORKAN, Ivica, ur. *Krajina kroz dokumente*, Agencija za istraživanje i dokumentaciju ratnih sukoba, Sisak, 2014.

RUPIĆ, Mate, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. knjiga 5. Dokumenti vojne provenijencije Republike Srpske Krajine (srpanj – prosinac 1992.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2009.

RUPIĆ, Mate, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. knjiga 6. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj – prosinac 1992.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2009.

RUPIĆ, Mate; SEKULA, Janja, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. knjiga 8. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1993.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2009.

VUČUR, Ilija; RUPIĆ, Mate, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. knjiga 15. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – travanj 1995.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2014.

3. Knjige

GAJDEK, Đuro. *Sisačka bojišnica 1991. – 1995.* Sisak: Narodna knjižnica i čitaonica, 2008.

KRUHEK, Milan et al. *Rakovica srce od Hrvata: povijest općine Rakovice.* Rakovica: Poglavarstvo općine Rakovice; Zagreb: Mato Lovrak; DoNeHa, 2003.

MIŠKULIN, Ivica. *Imas puska, imas pistol? O mirovnim operacijama Ujedinjenih*

naroda u zapadnoj Slavoniji. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2014.

NIKOLIĆ, Kosta. *Krajina 1991. – 1995*. Zaprešić: Fraktura; Zagreb: Srpsko narodno vijeće, 2023.

PEK, Branko. *Blokada UNPROFOR-a: Najveća pobjeda prognanika, II. Izdanje*. Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Zajednica povratnika Osječko-baranjske županije, 2024.

PENAVA, Šimun. *Davor – humano središte svijeta: progon Hrvata i Muslimana s banjalučkog područja 1995*. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2004.

PIPLOVIĆ, Frano. *Živjeti u Slavonskom Brodu 1990. – 1993*. Slavonski Brod: Posavska Hrvatska; Radio Brod; Publicum; Brodska kulturna baština, 2006.

PRALJAK, Slobodan. *Procjena ratnih šteta u Hrvatskoj nastalih djelovanjem na području ili s područja BIH: izravni i neizravni troškovi za razdoblje 1991.-2015*. Zagreb: Oktavijan, 2015.

PRLIĆ, Jadranko. *Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne, knjiga 2*. Mostar: Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH; Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, 2017.

4. Prilozi u knjigama ili zbornicima radova

GRGURICA, Nenad. „Kršenje međunarodnih konvencija i rezolucija UN preko carinske crte na okupiranom području RH za vrijeme Domovinskog rata“. U: *Domovinski rat, njegove gospodarske, demografske i socijalne posljedice i perspektive na području hrvatskoga istoka*, ur. Miljenko Brekalo. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar; Odjel za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera; Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru; Ogranak Matice hrvatske Osijek, 2017, 275-320.

GRGURICA, Nenad. „Uloge kontrolnih točaka UNPROFOR-a i uspostavljenih carinskih ispostava RSK prema slobodnom području RH: Neuspjeh misije UN-a i pokušaj protuustavnog stvaranja granica i paracarinskog sustava unutar RH“. U: *Mirna reintegracija: Pobjeda razumom, četvrto izdanje*, ur. Branko Pek. Osijek: Studio HS internet d.o.o.; Zajednica povratnika Osječko-baranjske županije, 2025, 27-49.

GULIĆ, Milan. „Kordun u ratu 1991-1995.“. U: *Kordun od Vojne Granice do Republike Srpske Krajine 1881-1995*, ur. Momčilo Pavlović. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2018, 495-684

5. Članci

BARIĆ, Nikica. „Bihaćko-cazinska krajina u političkim i vojnim planovima Hrvatske i Srbije 1992.-1995.“. *Bošnjačka pismohrana* 10 (2011), br. 32/33: 393-449.

BIREK, Miroslav. „Organizacija i područje djelovanja carinske službe Republike Hrvatske“. *Carinski vjesnik* 1 (1992), br. 1: 15-26.

GRGURICA, Nenad. „Uspostava cjelovitosti carinskog sustava tijekom Domovinskog rata“. *Carinski vjesnik* 24 (2015), br. 9: 5-16.

GRGURICA, Nenad. „Dvadeset godina od otvaranja Carinske ispostave Hrvatska Kostajnica 26. kolovoza 2002. i uspostave potpunog suvereniteta na cjelokupnoj graničnoj crti Republike Hrvatske“. *Carinski vjesnik* 31 (2022), br. 10: 5-14.

GRGURICA, Nenad. „Carinski sustav na širem području Općine Rakovica od Domovinskog rata do otvaranja graničnog prijelaza Kordunski Ljeskovac 2017. godine“. *Podplješivički graničari* 6 (2022), br. 1: 25-45.

KARAČIĆ, Marinko. „Abeceda operacije Oluja 95“. *Hrvatski vojnik* 34 (1995), br. 636: 22-31.

MARIJAN, Davor. „Oluja – bitka svih bitaka“. *Hrvatski vojnik* 7 (1995), br. 303/304: 15-26.

MARKOTIĆ, Gordan. „Sankcije Ujedinjenih naroda protiv tzv. SRJ i provedbeni propisi Republike Hrvatske“. *Carinski vjesnik* 4 (1995), br. 7: 10-18.

MEĐIMOREC, Miroslav. „Politički i diplomatski naponi RH i MZ da se postigne mirna reintegracija okupiranih područja i puni suverenitet na cjelokupnom državnom prostoru“. *National security and the future* 4 (2003), br. 1-4: 33-46.

MIŠKULIN, Ivica. „An avoidable failure: peacekeeping in Croatia“. *Review of Croatian History* 7 (2011), br. 1: 37-77.

PRŠA, Želimir. „Župa Zavalje nedaleko od Bihaća“. *Mjesečna revija Hrvatske matice iseljenika* 62 (2012), br. 8-9: 48-51.

VUKOVIĆ, Ivan. „Saborsko u Domovinskom ratu“. *Podplješivički graničari* 7 (2023), br. 5: 13-99.

6. Članci u novinama

B. D. „Stigli »plavi šljemovi«“ *Glas Srpske* 6581. 1992, 4.

BARIŠIĆ, Marko. „UNPROFOR je ratovao na strani 5. Korpusa“ *Zapadna Bosna* 38. 1994, 18.

BIŠČEVIĆ, Hasan. „Kad Drečković i Dudaković vode ljubav“ *Zapadna Bosna* 25. 1994, 14, 15.

HUDOLIN, V. „Hrvatski stijeg na savskom mostu“ *Glas Slavonije* 23701. 1995, 5.
„Iz Ambasade BiH u Zagrebu“ *Zapadna Bosna* 12. 1994, 21.

MAGANJIĆ, Željko. „Međudržavna kontrola na Kamenskom“ *Slobodna Dalmacija* 15042. 1994, 21.

P. J. „Na granici“ *Večernji list* 10469. 1992, 4.

- PAVLOVIĆ, Pero. „Granice“ *Dubrovački vjesnik* 2211. 1993, 5.
S., M. „Otvorena cesta za Bihać“ *Večernji list* 11472. 1995, 3.
„Sporazum o prekidu dejstava i neprijateljstava“ *Zapadna Bosna* 7. 1994, 2.
V. P. „Tri nova granična prijelaza“ *Večernji list* 10460. 1992, 4.
„Vraćaju se izbjegli Hrvati iz Velike Kladuše“ *Zapadna Bosna* 16. 1994, 2.
Z. Ž. „Tri Pojačana kontrola na Savi“ *Večernji list* 10460. 1992, 6.
„Zatvoriću granicu prema Bosni!“ *Glas Srpske* 6580. 1992, 4.
ZORKO, M. „U Novoj Gradiški carinska ispostava“ *Večernji list* 11401. 1995, 6.

7. Mrežne stranice

ANASTASIJEVIĆ, Dejan., „Kratka istorija paravojskih jedinica u jugoslovenskim ratovima 1991-1995 – Grabljive zveri i otrovne bube. YU historija. Pristup ostvaren 8. 7. 2016., http://www.yuhistorija.com/serbian/ratovi_91_99_txt01c9.html

„Bljesak – vojno-redarstvena operacija RH“. Hrvatski časnički zbor – zajednica udruga. Pristup ostvaren 31. 5. 2016. , <http://hcz-zu.hr/bljesak-vojno-redarstvena-operacija-rh-01-05-1995/>

BOROVAC, Marina. „Dva gelera odnijela živote dvojici Tigrova“. *Večernji list*. Pristup ostvaren 16. 1. 2025. , <https://www.vecernji.hr/vijesti/dva-gelera-odnijela-zivote-dvojici-tigrova-438757>

„Croatia/Bosnia: UN peace keepers of Kenyan battalion set up Check Point for weapons on Krajina Serb held border between Croatia and Bosnia, 2nd April 1995“,. Reuters. Pristup ostvaren 10. 10. 2024., <https://reuters.screenocean.com/record/1012981>

GAČIĆ, Mitar., „Razmjena u Ličkom Petrovom Selu 11 03 1995“. You tube. Pristup ostvaren 9. 3. 2024., https://www.youtube.com/watch?v=nBB3_gXgilQ

MEKANOVIĆ, Almir., „Operacija “Pauk” 1994. godine. You tube. Pristup ostvaren 28. 4. 2024. , https://www.youtube.com/watch?v=_vGNSc8uGh4

„Naređenje za formiranje graničnih jedinica i obilježavanje državne granice R BiH na teritoriji regije Bihać“. Oružane snage Republike Bosna i Hercegovina, Okružni štab odbrane broj 04/376-5, 31.08.1992., Bihać. Pristup ostvaren 20. 6. 2016., http://www.slobodanpraljakk.com/MATERIJALI/RATNI%20DOKUMENTI/Anex_genezi_sukoba_hvo_i_abih17/21015.pdf

S. L., „Konvoj UNHCR-a stigao u Cazin s polovičnom pošiljkom“. HINA. Pristup ostvaren 6. 2. 2025. <https://www.hina.hr/vijest/6505229>

I. M., „Otvorena carinska ispostava u Ličkom Petrovu Selu“. HINA. Pristup ostvaren 6. 2. 2025. <https://www.hina.hr/vijest/6514120>

„Izveštaj o situaciji u oblasti civilnih poslova“, br. 21.: Pregled operacija, UNPROFOR, Zaštitne snage, Sektor sever, Topusko, 17. septembar 1993..

Jugiliks2. Pristup ostvaren 1. 6. 2017. , http://jugiliks2.com/index_html_files/martic%2015..pdf

„Predmet br. IT-03-67-AR72.1, Replika tužilaštva na podnesak Vojislava Šešelja kojim se osporava žalba tužilaštva na odluku po podnesku Vojislava Šešelja kojim se osporavaju nadležnost i forma optužnice“. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju. Pristup ostvaren 26. 12. 2016., <http://www.icty.org/x/cases/seselj/pros/bcs/ses-pros040712b.htm>

„Oluja: Nepoznati junaci“. Jutarnji list. Pristup ostvaren 22. 4. 2025. <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/oluj-a-nepoznati-junaci-3882294>

PETRIČEVIĆ, Branimir., „Karna Dragan i Krstić sa svojim četnicima, ožujak 1992. Potravlje - Peruča“. You tube. Pristup ostvaren 1. 1. 2025., <https://www.youtube.com/watch?v=-5riOjW71sQ>

„Skriveno blago' MUP-a otkriva Muzej policije na Policijskoj akademiji“. Muzej policije. Pristup ostvaren 11. 3. 2022., <https://muzej-policije.gov.hr/vijesti/skriveno-bлаго-mup-a-otkriva-muzej-policije-na-policijskoj-akademiji/838>

ŠVARM, Filip., „Western Bosnia Changes Hands“. Rutgers. Pristup ostvaren 2. 4. 2022., <http://www2.scc.rutgers.edu/serbiandigest/153/t153-7.htm>

V. B., „UNHCR dopremio hranu u Veliku Kladušu i Bihać“. HINA. Pristup ostvaren 6. 2. 2025. <https://www.hina.hr/vijest/6502252>

8. Citiranje usmenih kazivanja

Zabilješke s Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo 1995., Damir Tomičić, 20. 8. 2024., Carinarnica Zadar, Carinski službenik na Carinskoj ispostavi Ličko Petrovo Selo tijekom 1995.

Zabilješke s Carinske ispostave Ličko Petrovo Selo 1995., Šime Ramić, 7. 3. 2019., Carinarnica Zadar, Carinski službenik na Carinskoj ispostavi Ličko Petrovo Selo tijekom 1995.

9. Službeni glasnici

„Odluka o graničnim prijelazima prema Republici Hrvatskoj“, Narodni list Hrvatske Republike Herceg-Bosne (Mostar), 6 (1992).

„Odluka o osnivanju carinarnica“, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 7 (1995).

„Odluka o osnivanju Carinarnice Beli Manastir“, *Službeni glasnik Republike Srpske Krajine* (Knin), 18 (1994).

„Odluka o osnivanju Carinarnice Velika Kladuša“. Službeni list Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna (Velika Kladuša), 2 (1993).

„Odluka o otvaranju graničnih prijelaza Užljebić, Velika Kladuša i Izačić“, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 35 (1995).

„Pravilnik o podnošenju isprava u carinskom postupku“, Narodne novine (Zagreb), 41 (1994).

„Pravilnik o uporabi obrazaca pri provedbi Carinskog zakona“, Narodne novine (Zagreb), 176 (2003).

„Rešenje o početku rada carinskih ispostava i referata“, Službeni list Socijalističke Federativne „Republike Jugoslavije (Beograd), 96 (1991).

„Rješenje o osnivanju carina Srpske Republike BiH“, Službeni glasnik srpskog naroda u BiH (Sarajevo), 13 (1992).

„Rješenje o osnivanju carinskih ispostava i referata“, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 7 (1995).

„Uredba o graničnom prelazima i kontroli prelaska granice Srpske Republike BiH“, Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“.

„Uredba o određivanju graničnih prijelaza i kontroli prelaženja državne granice“, Službeni glasnik Republike Srpske Krajine, (Knin), 10 (1993).

„Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija“, Narodne novine (Zagreb), 70 (2001).

„Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija“, Narodne novine (Zagreb), 32 (2012).

„Uredba sa zakonskom snagom o carinskoj službi Republike Bosne i Hercegovine“, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 12 (1992).

„Uredba sa zakonskom snagom o određivanju graničnih prijelaza Republike Bosne i Hercegovine“, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 24 (1992).

„Zakon o carinskoj službi Federacije Bosne i Hercegovine“, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 2 (1995).